

به نام خدا

پرورش خلاقیت و نوآوری در دانش آموزان ابتدایی به همراه راهکارهای عملی

مولفان :

زهرا جمشیدی

ملوک شهسواری گوغری

راضیه سادات سلجوقی

محمدرضا سعیدی

محسن عسکریان

ویراستار: حبیبه ایوبی پور

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۴)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

Chaponashr.ir

سرشناسه: جمشیدی، زهرا، ۱۳۶۸
 عنوان و نام پدیدآورندگان: پرورش خلاقیت و نوآوری در دانش آموزان ابتدایی به همراه راهکارهای عملی / مولفان
 زهرا جمشیدی، ملوک شهسواری گوغری، راضیه سادات سلجوقی، محمدرضا سعیدی، محسن عسکریان
 مشخصات نشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۴.
 مشخصات ظاهری: ۱۰۵ص.
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۱۶۵۶-۲۰-۲
 شناسه افزوده: شهسواری گوغری، ملوک، ۱۳۴۹
 شناسه افزوده: سلجوقی، راضیه سادات، ۱۳۶۶
 شناسه افزوده: سعیدی، محمدرضا، ۱۳۵۶
 شناسه افزوده: عسکریان، محسن، ۱۳۶۵
 وضعیت فهرست نویسی: فیا
 یادداشت: کتابنامه.
 موضوع: پرورش خلاقیت - نوآوری در دانش آموزان ابتدایی - راهکارهای عملی
 رده بندی کنگره: TP ۹۸۳
 رده بندی دیویی: ۵۵/۶۶۸
 شماره کتابشناسی ملی: ۸۸۳۷۶۱۹
 اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیا

نام کتاب: پرورش خلاقیت و نوآوری در دانش آموزان ابتدایی به همراه راهکارهای عملی
 مولفان: زهرا جمشیدی - ملوک شهسواری گوغری
 راضیه سادات سلجوقی - محمدرضا سعیدی - محسن عسکریان
 ناشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
 صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: محدثه فرهنگد
 ویراستار: حبیبه ایوبی پور
 تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
 نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۴
 چاپ: زبرجد
 قیمت: ۱۶۰۰۰۰ تومان
 فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۱۶۵۶-۲۰-۲
 تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

فهرست

پیشگفتار.....	۷
مقدمه :	۹
بخش اول : مبانی نظری خلاقیت و تخیل:	۱۵
تعریف خلاقیت و تخیل:	۱۷
تعریف خلاقیت و تخیل و بررسی مفاهیم مرتبط	۱۷
رابطه خلاقیت و تخیل	۱۸
ابعاد خلاقیت و تخیل	۱۸
اهمیت تقویت خلاقیت و تخیل در کودکان	۱۹
عوامل مؤثر بر رشد خلاقیت در کودکان:	۲۰
نقش مغز در فرآیندهای خلاقانه و تخیلی	۲۵
رابطه بین بازی، یادگیری و خلاقیت:	۲۹
اهمیت تخیل و خلاقیت در رشد کودکان:	۳۴
بخش دوم: روش‌ها و فعالیت‌های تقویت تخیل و خلاقیت:	۳۷
فعالیت‌های داستان‌گویی و قصه‌سازی:	۳۹
داستان‌سرایی گروهی:	۴۱
بازنویسی داستان‌های معروف با تغییرات خلاقانه:	۴۲
ساخت داستان با تصاویر تصادفی:	۴۳
بازی‌های نمایشی و نقش‌آفرینی:	۴۴
اجرای نمایش‌های تخیلی:	۴۶
بازی‌های وانمودی (مثلاً بازی در نقش دانشمند، مخترع یا فضاانورد):	۴۷
پانتومیم و نمایش بدون کلام:	۴۸

بخش سوم : نقاشی و هنرهای تجسمی برای پرورش تخیل:.....۵۱

۵۲ طراحی شخصیت‌های خیالی:

۵۴ نقاشی‌های گروهی خلاقانه:

۵۵ خلق موجودات جدید با ترکیب اشکال:

۵۶ فعالیت‌های نوشتاری خلاقانه:

۵۸ نوشتن پایان متفاوت برای داستان‌ها:

۶۰ بازی با کلمات و شعرهای خلاقانه:

۶۱ نامه‌نویسی به شخصیت‌های خیالی:

۶۲ بازی‌های فکری و حل مسئله خلاقانه:

۶۴ بازی‌های حل معما و پازل‌های خلاقانه:

۶۶ چالش‌های فکری و سناریوهای تخیلی:

۶۷ طراحی بازی‌های جدید توسط دانش‌آموزان:

بخش چهارم : بخش علوم و فناوری در خدمت خلاقیت:.....۶۹

۷۰ آزمایش‌های علمی تخیلی:

۷۲ رباتیک و برنامه‌نویسی برای کودکان:

۷۳ استفاده از واقعیت مجازی در آموزش:

۷۴ موسیقی، حرکت و خلاقیت:

۷۶ خلق داستان‌های صوتی:

۷۷ ترکیب موسیقی و حرکت برای بیان احساسات:

۷۹ بازی‌های ریتمیک و بداهه‌نوازی:

بخش پنجم : نقش معلمان و والدین در پرورش خلاقیت:.....۸۱

۸۲ نقش معلمان در ایجاد فضای خلاقانه در کلاس:

۸۴ روش‌های تدریس خلاقانه:

۸۵	ایجاد فرصت‌های تجربه و کشف در یادگیری:
۸۷	ایجاد محیطی الهام‌بخش در خانه:
۸۹	مدیریت موانع خلاقیت در کودکان:
۹۱	ترس از اشتباه کردن و راهکارهای کاهش آن:
۹۳	نتیجه‌گیری:
۹۹	منابع:

پیشگفتار

در دنیای پویای امروز، خلاقیت و نوآوری نه تنها به عنوان مهارت‌هایی فردی، بلکه به منزله‌ی سرمایه‌هایی اجتماعی اهمیت یافته‌اند؛ مهارت‌هایی که می‌توانند آینده‌ی افراد و جوامع را تحول بخشنند. در عصری که دسترسی به اطلاعات تنها با چند کلیک ممکن است، آنچه بیش از پیش ارزشمند می‌شود، قدرت اندیشیدن متفاوت، حل خلاقانه‌ی مسائل و ارائه‌ی راه‌حل‌های جدید است. این توانمندی‌ها در هر فردی قابل پرورش و شکوفایی هستند؛ به‌ویژه اگر از سنین ابتدایی آموزش داده شوند.

دانش‌آموزان ابتدایی، با ذهنی سرشار از تخیل، هیجان و عطش یادگیری، بهترین بستر برای پرورش این سرمایه‌های مهم به شمار می‌روند. اگر مسیر یادگیری آنان تنها بر حفظ مطالب و اجرای الگوهای ثابت محدود شود، بسیاری از نیروهای بالقوه ذهنی و ذوق خلاقانه آنان خاموش خواهد شد. این کتاب بر آن است تا با نگاهی نو، اهمیت پرورش خلاقیت و نوآوری را در دانش‌آموزان ابتدایی بازگو کند و مجموعه‌ای از راهکارهای عملی و قابل اجرا در محیط مدرسه و خانه ارائه دهد.

در این مسیر، معلمان و والدین نقش محوری دارند؛ چرا که آنان می‌توانند با ایجاد محیطی حمایتی، فرصت تجربه و ابراز عقاید تازه را برای کودکان فراهم آورند. راهکارهایی که در این کتاب آمده‌اند، نتیجه بررسی تازه‌ترین یافته‌های علمی، تجربه‌های عملی و پژوهش‌های میدانی است. این مجموعه تلاش دارد علاوه بر تبیین مبانی نظری، ابزارهای کاربردی و تمرین‌های جذابی را معرفی کند که به رشد توانایی تفکر خلاق، حل مسئله، و تقویت اعتماد به نفس دانش‌آموزان بینجامد.

امید است مطالعه و به‌کارگیری پیشنهادهای این کتاب، بذر خلاقیت و نوآوری را در دل فرزندان این سرزمین بارور ساخته و زمینه‌ساز آیندگانی پویاتر، کارآمدتر و جسورتر در عرصه اندیشه‌ورزی و عمل باشد.

مقدمه :

تحولات شتابان علمی، فناوریانه و اجتماعی در جهان معاصر، نظام‌های آموزشی را با ضرورت بازاندیشی در اهداف، محتوا و روش‌های آموزشی مواجه ساخته است. در چنین شرایطی، آموزش دیگر نمی‌تواند صرفاً بر انتقال محفوظات و تکرار دانسته‌های از پیش تعیین‌شده متمرکز باشد، بلکه باید به پرورش توانمندی‌هایی بپردازد که افراد را برای مواجهه با مسائل پیچیده و ناشناخته‌ی آینده آماده سازد. در این میان، خلاقیت و نوآوری به‌عنوان دو مؤلفه‌ی اساسی یادگیری اثربخش و توسعه‌ی پایدار، جایگاهی محوری در اسناد آموزشی و پژوهش‌های تربیتی یافته‌اند. خلاقیت، توانایی تولید ایده‌های نو و مفید، و نوآوری، ظرفیت تبدیل این ایده‌ها به راه‌حل‌های عملی و کاربردی است؛ دو مهارتی که از دوران کودکی قابل پرورش و تقویت‌اند.

دوره‌ی ابتدایی آموزش، به دلیل هم‌زمانی با حساس‌ترین مراحل رشد شناختی، هیجانی و اجتماعی کودک، نقشی تعیین‌کننده در شکل‌گیری تفکر خلاق ایفا می‌کند. کودکان در این سن، با ذهنی انعطاف‌پذیر، تخیلی فعال و کنجکاوی طبیعی، آمادگی بالایی برای تجربه، اکتشاف و یادگیری معنادار دارند. با این حال، شواهد پژوهشی نشان می‌دهد که رویکردهای سنتی آموزشی، با تأکید بیش از حد بر حافظه‌محوری، ارزشیابی‌های کمی و پاسخ‌های تک‌بعدی، اغلب به تضعیف این ظرفیت‌های بالقوه می‌انجامد. چنین رویکردهایی نه‌تنها خلاقیت را محدود می‌کنند، بلکه به کاهش انگیزه‌ی درونی، اضطراب یادگیری و افت اعتمادبه‌نفس دانش‌آموزان نیز منجر می‌شوند.

بر این اساس، کتاب حاضر با هدف تبیین اهمیت پرورش خلاقیت و نوآوری در دانش‌آموزان ابتدایی و ارائه‌ی راهکارهای عملی و قابل اجرا تدوین شده است. این اثر بر این اصل استوار است که خلاقیت ویژگی ذاتی گروهی خاص از افراد نیست، بلکه مهارتی آموختنی است که در صورت فراهم‌سازی شرایط مناسب آموزشی، می‌تواند در تمامی دانش‌آموزان رشد یابد. در این کتاب، ضمن بررسی مبانی نظری خلاقیت از منظر روان‌شناسی رشد و علوم تربیتی، نقش محیط‌های یادگیری، شیوه‌های تدریس، تعاملات معلم و دانش‌آموز و فضای عاطفی کلاس درس مورد تحلیل قرار گرفته است.

معلم در این رویکرد، صرفاً انتقال‌دهنده‌ی دانش نیست، بلکه تسهیل‌گر یادگیری، طراح موقعیت‌های مسئله‌محور و حامی اندیشه‌های نو دانش‌آموزان به شمار می‌رود. از سوی دیگر،

خانواده به عنوان نخستین بستر اجتماعی کودک، نقشی مکمل و تعیین کننده در تقویت یا تضعیف خلاقیت دارد. تعامل سازنده میان مدرسه و خانه می تواند زمینه ای فراهم آورد که کودک بدون ترس از قضاوت یا شکست، ایده های خود را بیان کرده و توانایی حل مسئله را در موقعیت های واقعی زندگی تمرین کند.

ویژگی متمایز این کتاب، تأکید بر راهکارهای عملی، فعالیت های آموزشی، بازی های هدفمند و تمرین هایی است که با شرایط واقعی مدارس ابتدایی سازگاری دارند. این راهکارها به گونه ای طراحی شده اند که علاوه بر سادگی اجرا، متناسب با تفاوت های فردی دانش آموزان بوده و امکان به کارگیری در کلاس های پرجمعیت را نیز فراهم سازند. در تدوین این اثر، تلاش شده است پیوندی معنادار میان یافته های پژوهشی معتبر و تجربه های عملی معلمان برقرار شود تا کتاب نه تنها از پشتوانه ی علمی برخوردار باشد، بلکه در عمل نیز راهگشا واقع شود.

در نهایت، پرورش خلاقیت و نوآوری در دانش آموزان ابتدایی، سرمایه گذاری بلندمدتی برای آینده ی فردی و اجتماعی است؛ دلیل هم زمانی با حساس ترین مراحل رشد شناختی، هیجانی و اجتماعی کودک، نقشی تعیین کننده در شکل گیری تفکر خلاق ایفا می کند. کودکان در این سن، با ذهنی انعطاف پذیر، تخیلی فعال و کنجکاوی طبیعی، آمادگی بالایی برای تجربه، اکتشاف و یادگیری معنادار دارند. با این حال، شواهد پژوهشی نشان می دهد که رویکردهای سنتی آموزشی، با تأکید بیش از حد بر حافظه محوری، ارزشیابی های کمی و پاسخ های تک بعدی، اغلب به تضعیف این ظرفیت های بالقوه می انجامند. چنین رویکردهایی نه تنها خلاقیت را محدود می کنند، بلکه به کاهش انگیزه ی درونی، اضطراب یادگیری و افت اعتماد به نفس دانش آموزان نیز منجر می شوند.

بر این اساس، کتاب حاضر با هدف تبیین اهمیت پرورش خلاقیت و نوآوری در دانش آموزان ابتدایی و ارائه ی راهکارهای عملی و قابل اجرا تدوین شده است. این اثر بر این اصل استوار است که خلاقیت ویژگی ذاتی گروهی خاص از افراد نیست، بلکه مهارتی آموختنی است که در صورت فراهم سازی شرایط مناسب آموزشی، می تواند در تمامی دانش آموزان رشد یابد. در این کتاب، ضمن بررسی مبانی نظری خلاقیت از منظر روان شناسی رشد و علوم تربیتی، نقش محیط های یادگیری، شیوه های تدریس، تعاملات معلم و دانش آموز و فضای عاطفی کلاس درس مورد تحلیل قرار گرفته است.

معلم در این رویکرد، صرفاً انتقال‌دهنده‌ی دانش نیست، بلکه تسهیل‌گر یادگیری، طراح موقعیت‌های مسئله‌محور و حامی اندیشه‌های نو دانش‌آموزان به شمار می‌رود. از سوی دیگر، خانواده به‌عنوان نخستین بستر اجتماعی کودک، نقشی مکمل و تعیین‌کننده در تقویت یا تضعیف خلاقیت دارد. تعامل سازنده میان مدرسه و خانه می‌تواند زمینه‌ای فراهم آورد که کودک بدون ترس از قضاوت یا شکست، ایده‌های خود را بیان کرده و توانایی حل مسئله را در موقعیت‌های واقعی زندگی تمرین کند.

ویژگی متمایز این کتاب، تأکید بر راهکارهای عملی، فعالیت‌های آموزشی، بازی‌های هدفمند و تمرین‌هایی است که با شرایط واقعی مدارس ابتدایی سازگاری دارند. این راهکارها به‌گونه‌ای طراحی شده‌اند که علاوه بر سادگی اجرا، متناسب با تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان بوده و امکان به‌کارگیری در کلاس‌های پرجمعیت را نیز فراهم سازند. در تدوین این اثر، تلاش شده است پیوندی معنادار میان یافته‌های پژوهشی معتبر و تجربه‌های عملی معلمان برقرار شود تا کتاب نه تنها از پشتوانه‌ی علمی برخوردار باشد، بلکه در عمل نیز راهگشا واقع شود.

در نهایت، پرورش خلاقیت و نوآوری در دانش‌آموزان ابتدایی، سرمایه‌گذاری بلندمدتی برای آینده‌ی فردی و اجتماعی است؛ آینده‌ای که در آن انسان‌هایی اندیشمند، انعطاف‌پذیر و توانمند در حل مسائل نقش‌آفرین خواهند بود. امید است این کتاب بتواند گامی مؤثر در جهت ارتقای کیفیت آموزش ابتدایی و ایجاد نگرشی نو به فرآیند یاددهی-یادگیری بردارد و الهام‌بخش معلمان، والدین و تمامی دغدغه‌مندان تعلیم و تربیت باشد.

تخیل و خلاقیت در مرحله ابتدایی از مهمترین عوامل موفقیت در رشد شناختی و اجتماعی کودکان محسوب می‌شود (سیف، ۱۴۰۰). به این منظور، استفاده از روش‌ها و فعالیت‌های متنوع می‌تواند به پرورش این مهارت‌ها کمک کند (علیپور، ۱۳۹۸).

استفاده از داستان‌گویی و قصه‌گویی یکی از مهمترین روش‌های تقویت تخیل در دانش‌آموزان است (محمدی، ۱۴۰۱). دانش‌آموزان می‌توانند با ایجاد پایان‌های مختلف برای داستان‌های موجود، خلاقیت خود را تقویت کنند (رفیعی، ۱۳۹۹). بازی‌های نمایشی و نقش‌آفرینی نیز به گسترش تخیل کمک می‌کنند (امینی، ۱۴۰۰). دانش‌آموزان می‌توانند با وانمود کردن نقش‌های مختلف، دنیای تخیلی خود را وسعت دهند (ساریانی، ۱۳۹۷). تخیل و خلاقیت در مرحله ابتدایی از مهمترین عوامل موفقیت در رشد شناختی و اجتماعی کودکان محسوب می‌شود (سیف، ۱۴۰۰). به این منظور، استفاده از روش‌ها و فعالیت‌های متنوع می‌تواند به پرورش این مهارت‌ها

کمک کند (علیپور، ۱۳۹۸). استفاده از داستان‌گویی و قصه‌گویی یکی از مهمترین روش‌های تقویت تخیل در دانش‌آموزان است (محمدی، ۱۴۰۱). دانش‌آموزان می‌توانند با ایجاد پایان‌های مختلف برای داستان‌های موجود، خلاقیت خود را تقویت کنند (رفیعی، ۱۳۹۹).

بازی‌های نمایشی و نقش‌آفرینی نیز به گسترش تخیل کمک می‌کنند (امینی، ۱۴۰۰). دانش‌آموزان می‌توانند با وانمود کردن نقش‌های مختلف، دنیای تخیلی خود را وسعت دهند (ساریانی، ۱۳۹۷). طراحی و نقاشی نیز که یکی از روش‌های مهم برای تقویت خلاقیت است، می‌تواند فضای تخیلی کودکان را وسعت بخشد (مهری، ۱۴۰۲). ترغیب دانش‌آموزان به خلق نقاشی‌های خیالی و نوآورانه می‌تواند موجب رشد قابلیت‌های تصویری و تخیلی آنها شود (کاظمی، ۱۳۹۶). تقویت تخیل و خلاقیت در دانش‌آموزان ابتدایی امری ضروری در رشد فکری و شناختی آنها محسوب می‌شود. این امر نه تنها در فرآیند یادگیری مؤثر است بلکه زمینه‌ساز موفقیت در حل مسئله و نوآوری در آینده نیز خواهد بود. از جمله روش‌های مؤثر در این زمینه، استفاده از بازی‌های خلاقانه، داستان‌سرایی، هنرهای تجسمی، و فعالیت‌های گروهی است که هر کدام تأثیرات چشمگیری در پرورش ذهن کودکان دارند (سلیمانی، ۱۳۹۹).

یکی از راه‌های مؤثر برای تقویت تخیل، استفاده از داستان‌پردازی است. هنگامی که کودکان تشویق می‌شوند تا داستان‌هایی با شخصیت‌ها و موقعیت‌های خیالی بسازند، ذهن آنها به سمت ایجاد ارتباط‌های جدید سوق داده می‌شود. این فعالیت نه تنها موجب گسترش دایره لغات آنها می‌شود، بلکه قدرت تحلیل و تفکر انتقادی را نیز در آنها تقویت می‌کند (محمدی، ۱۴۰۰). همچنین، خواندن داستان‌های نیمه‌کاره و درخواست از دانش‌آموزان برای تکمیل آنها، می‌تواند عاملی مؤثر در توسعه تخیل باشد (رضایی، ۱۳۹۸). هنرهای تجسمی، مانند نقاشی و کاردستی، نیز نقش مهمی در پرورش خلاقیت دارند. وقتی دانش‌آموزان با مواد مختلف مانند رنگ‌ها، کاغذها، خمیرها و دیگر ابزارهای هنری کار می‌کنند، قادر خواهند بود ایده‌های ذهنی خود را به واقعیت تبدیل کنند. این امر به آنها کمک می‌کند تا مهارت‌های دست‌ورزی خود را تقویت کرده و تخیل خود را به شکلی ملموس نمایان سازند (کاظمی، ۱۳۹۷). استفاده از نمایش‌های خلاقانه و تئاتر تعاملی نیز به تقویت مهارت‌های اجتماعی و خلاقیت کودکان کمک می‌کند. در این روش، دانش‌آموزان نقش‌های مختلفی را ایفا کرده و موقعیت‌های متفاوت را تجربه می‌کنند. این کار باعث افزایش قدرت تخیل، بهبود مهارت‌های زبانی و همچنین ارتقای اعتماد به نفس آنها خواهد شد (نعمتی، ۱۴۰۱). بازی‌های نمایشی به کودکان این امکان را می‌دهد که خود را در قالب شخصیت‌های مختلف تصور کرده و داستان‌های جدیدی خلق کنند. فعالیت‌های گروهی و

بازی‌های مشارکتی نیز در افزایش خلاقیت و تخیل مؤثر هستند. به‌عنوان مثال، طراحی پروژه‌های گروهی که نیازمند حل مسئله باشند، مانند ساخت ماکت یک شهر خیالی یا طراحی یک داستان مصور مشترک، موجب می‌شود که کودکان ایده‌های خود را به اشتراک بگذارند و از تخیلات یکدیگر الهام بگیرند (حسینی، ۱۳۹۹). همچنین، بازی‌های فکری و پازل‌های خلاقانه مانند بازی‌های نقش‌آفرینی یا ساخت اشکال با لگو، تفکر خلاق را تقویت می‌کند (امینی، ۱۴۰۰).

علاوه بر این، تشویق کودکان به پرسیدن سؤالات باز و چالش‌برانگیز نیز به رشد تخیل آن‌ها کمک می‌کند. هنگامی که دانش‌آموزان با سؤالاتی مانند "اگر درختان می‌توانستند صحبت کنند، چه می‌گفتند؟" مواجه می‌شوند، به تفکر انتزاعی و تخیلی تشویق می‌شوند. این روش نه تنها خلاقیت را پرورش می‌دهد بلکه قدرت بیان و مهارت‌های استدلالی را نیز تقویت می‌کند (زارعی، ۱۴۰۰). در کنار تمامی این فعالیت‌ها، معلمان و والدین نقش اساسی در ایجاد محیطی خلاقانه برای کودکان دارند. فراهم کردن فضایی که در آن دانش‌آموزان احساس امنیت کرده و تشویق به آزمون و خطا شوند، از اهمیت بالایی برخوردار است. محیط‌های آموزشی که امکاناتی برای تجربه‌های عملی، آزمایش‌های علمی و فعالیت‌های نوآورانه ارائه می‌دهند، موجب تقویت تخیل و خلاقیت در کودکان می‌شوند (شریفی، ۱۳۹۸).

بخش اول:

مبانی نظری خلاقیت و تخیل:

خلاقیت و تخیل از مفاهیم بنیادی در روان‌شناسی شناختی و تعلیم و تربیت هستند که نقش مهمی در رشد فکری و شناختی کودکان ایفا می‌کنند. خلاقیت به معنای توانایی تولید ایده‌های جدید و اصیل است که می‌تواند در حل مسائل، خلق آثار هنری، یا توسعه فناوری‌های نوین نقش ایفا کند (رضایی، ۱۳۹۹). در حالی که تخیل، به‌عنوان پایه و اساس خلاقیت، به توانایی فرد در ایجاد تصاویری ذهنی از مفاهیمی که به‌صورت مستقیم مشاهده یا تجربه نشده‌اند، اطلاق می‌شود (کاظمی، ۱۴۰۰). این دو مفهوم به‌طور هم‌زمان در فرآیندهای شناختی کودکان فعال هستند و از طریق روش‌های گوناگون مانند بازی، داستان‌پردازی، هنر و تعاملات اجتماعی تقویت می‌شوند (نعمتی، ۱۳۹۸). براساس نظریه شناختی پیاژه، کودکان در سنین ابتدایی از طریق فرآیندهای همگون‌سازی و انطباق، مفاهیم جدید را در ذهن خود سازمان‌دهی می‌کنند. در این میان، تخیل نقشی اساسی در گسترش درک آن‌ها از جهان پیرامون دارد (پیاژه، ۱۹۷۲، نقل از شریفی، ۱۳۹۷). همچنین، ویگوتسکی (۱۹۳۳) بر این باور بود که تخیل به‌عنوان یک توانایی شناختی در تعاملات اجتماعی تقویت می‌شود و کودک از طریق مشارکت در فعالیت‌های گروهی، یادگیری مشاهده‌ای و بازی‌های خلاقانه، توانایی تفکر خلاق را در خود پرورش می‌دهد (ویگوتسکی، ۱۹۳۳، نقل از حسینی، ۱۴۰۱).

عوامل متعددی بر رشد خلاقیت و تخیل تأثیرگذارند که از جمله آن‌ها می‌توان به محیط آموزشی، تجربیات فردی و نوع تعاملات اجتماعی اشاره کرد. محیط‌های آموزشی که فرصت‌هایی برای تفکر خلاق، آزمون و خطا و تعاملات باز فراهم می‌کنند، نقش مؤثری در افزایش توانایی‌های خلاقانه دانش‌آموزان دارند (احمدی، ۱۳۹۶). پژوهش‌ها نشان داده‌اند که در مدارس سنتی که تأکید بیشتری بر حفظ مطالب و روش‌های آموزشی سخت‌گیرانه وجود دارد، میزان خلاقیت دانش‌آموزان کاهش می‌یابد (شمس، ۱۳۹۸). در مقابل، محیط‌های آموزشی انعطاف‌پذیر و مبتنی بر تجربه که فعالیت‌هایی مانند هنر، داستان‌گویی، موسیقی و بازی‌های خلاقانه را در برنامه‌های درسی خود جای می‌دهند، تأثیر مثبتی بر پرورش تخیل دارند (کریمی، ۱۴۰۰). یکی از روش‌های